המאסף

חדש תמוז תקסח

שירים

משכיל ליוסף . *)

שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ , וּכְסִילֵי מַעַל
תְּהִלָּתְךָ , אֱלֹהִים ! יְבַשֵּׂרוּ :

פְּדוּרֵי שְׁחָקִים וּמַסְלוּלֵיהֶם ,
עוֹמֶק עֲצָתְךָ יְסַפֵּרוּ :

יָם הַגָּדוֹל , הָרְרֵי עַד ,
מֵאִמְרָתְךָ נִדְיוּ , תָּקְפְּךָ יַגִּידוּ :

וַאֲנִי לְבַדִּי , אֵשֵׁב מַשְׁמִים ,
וּבַת שִׁירָתִי תִּישָׁן — תָּנוּחַ ? —

בִּלְעָדַי , אֱלֹהִים ! גַּם יְחִידָתִי
תְּשַׁלַּח כְּנָפֶיהָ לִמְרוֹם מוֹשָׁבֶךָ :

*) Nach des H. v. Kleist Lob der Gottheit.

הֲגַם הָיוֹתִי עֲרַל שְׂפָתַיִם ;
הֵא פַּלְגֵי עֵינַי , עֲלֵי לִבִּי יָעִידוּ :

גְּרוֹנִי נִחַר — רְאֵה נָא , אֱלֹהִים !
רְאֵה אַזְכָּרַת זִבְחֵי לִבִּי : —

הַבֵּט בַּשֶּׁמֶשׁ לֹא אוּכַל ,
וְלִרְאוֹת תִּפְאַרְתְּךָ אֲבַקֵּשׁ ? —

וְלוּ אָמְצָה עַיִן חַדֵּד שִׁבִּיבוֹ ,
אַף שֶׁמֶץ מִנְּךָ הָאוּכַל הַשִּׂיג ?

אֱמֶתְךָ לַחְקוֹר כָּלְתָה נַפְשִׁי ,
יֶשׁוּתְךָ לְהָבִין כְּמַה בְּשָׂרִי :

הֲכִי שִׁרְפֶיךָ , וְחַיּוֹת קָדְשֶׁךָ ,
שִׁירָתָם כְּלֹא , לְעֶרֶךְ גְּדֻלָּתְךָ :

* * *

מִי צְוָה כוֹכָבִים לְאֵין מִסְפָּר
מַזְהִירִים כְּסַפִּירִים , וְנִבְרָאוּ ?

מִי הִדְרִיךְ מַסְלוּל בָּמוֹתָם ,
וַדַּרְכָּם חֻפְלִיא מֵעֵין רוֹאֶה ?

מִי קִשְׁרָם ? חַיָּה רוּחַ כֻּלָּהֶם ? —
נִשְׁמַת רוּחֲךָ יָי ! — דִּבְרָתְךָ הָעֲצוּמָה !

אָדוֹן כֻּלָּם , אַתָּה הוּא !
וְעַל דְּבָרְךָ , הִתְכַּבְּדוּ :

שְׁבִילֵי עוֹלָמוֹת , בָּרֵק מְרַקְּדִים ,
מְהֵרוּ וְנֶחְפָּזוּ , בְּשָׁמְעָם שִׁמְעֶךָ :

הַדָּגָה בַּמַּיִם , הַצִּפּוֹר בַּשָּׁמַיִם ,
בָּהֵמַת שָׂדֶה , וְחַיְתוֹ יָעַר :

מִתְהַלְּכִים יַחַד , בַּתֵּבֵל כּוֹנַנְתָּ ,
בָּאֵלּוֹן וּבְאָחוּ , יִמְצְאוּ נוֹפֶשׁ :

וְיִצְרֵי בִין , מְעַטְּרֵי דָעַת ,
עֲלֵיהֶם יִתְרוֹעֲעוּ אַף יִשְׂמָחוּ :

* * *

אַתָּה נְתַתָּ נְעִימוֹת נֶפֶשׁ ,
וּמַחְמַד רַב , לָעַיִן שָׂדֶה :

תִּשְׁקוֹף לְפַעֲמָה בֵּין תַּלְמֵי שָׂדֶה ,
בָּם מִתְעַנֶּגֶת , וְשׂוֹמָחַת :

וְחִישׁ מַהֵר ׀ לְחוֹרֵשׁ מֵצַל ׀
מְשׁוֹלֵחַ דְּלִיּוֹתָיו עֲדֵי שְׁחָקִים ׃

מַעְיְנוֹת נֶחְמָדוֹת ׀ צַנְתְּרוֹת הָאֲגַמִּים ׀
אַתָּה ׀ אֱלֹהִים ׃ כּוֹנַנְתָּם ׃

גּוֹפֶת עָצוּף יְצַל מְדֻלְיָן ׀
וְהֵם כִּרְאִי מוּצָק ׀ לְצֵל הַיָּעַר ׃

אַתָּה צִבַּרְתָּ הָרִים גְּבֻנּוּנִים ׀
מַבְרִיחִים לָרַעַם ׀ מַטִּיפִים עָסִיס ׃

אַתְּרֵי הִשְׁקִיתָ ׀ בְּחֶלֶב גֶּשֶׁם ׀
וּבְטַל בֹּקֶר ׀ אֶרֶץ מִלֵּאתָ ׃

נִשְׁמַת אַפֵּינוּ ׀ מְסָבִיב לָנוּ ׀
בְּרוּחַ מְצָחֲצָת ׀ אַתְּרֵי מְקֻרֵר ׃

מְיָדְךָ ׀ אֱלֹהִים ׃ שַׁדְמוֹתֵינוּ נֶהְדָּרוּ ׃
מֵאַשְׁמוּרַת קַיִץ ׀ אֲשֶׁר שִׁלַּחְתָּ ׃

מְיָדְךָ עִנְבֵי תוֹמֶר ׀ מַעֲשֵׂה רוֹקֵם ׀
וְצַנְפֵי מַתְרָזָה ׀ מְעֻטֵּי אַרְגָּמָן ׃

בַּחֲתוּלַת הַקֶּרַח שָׁכְבָה הָאָרֶץ ׳
עֲדֵי הֵרְוַיְתָה גִּיל וְנָחַת :

עַל פִּיךָ ׳ נֶפֶשׁ הָאָדָם
בְּשֶׁכְּיל כּוֹכְבֵי מַעַל תִּשְׁקוֹף :

תִּזְכּוֹר אֶת אֲשֶׁר חָכַף ׳
תִּדְרוֹשׁ תִּכְלַת כָּל יֵשׁ :

צוּרַת עָנָן תַּפְרִיד מִגַּלְמוֹ ׳
תַּקִּישׁ וְתַשְׁפּוֹט ׳ תַּחְפּוֹץ וְתָמֵאן :

לְחַקֵּר פְּלִאֵי מַעֲשֶׂיךָ ׳ מִי יוּכַל ?
בָּרוּעַ לְעֵינֵינוּ ׳ הַצְלָחָתֵנוּ תְּבוּנָן : —

* * *

וְאַתָּה רָשָׁע ׳ וַעֲרַל לֵבָב
הֲכִי שָׁכַחְתָּ אֶת כָּל אֵלֶּה ?

הֲגַם לִבְּךָ אָטוּם מִלְּאַהֲבוֹ ;
יְרֵא תָּקִפּוֹ ׳ וַחֲרוֹן אַפּוֹ !

פְּקַח עֵינֶיךָ ! הַצְּהָרַיִם יֶחֱשָׁךְ ׳
וְחֵיל יַנְשׁוּפִים יְתַעְרְרוּ מַתַּרְדְּמָתָם :

חַדְוָה בְרוּחוֹת — בַּלָּהוֹת :
שְׁמַע קוֹלָם — מַר יְצִרְיחוּ :

הַבֵּט שָׁמָּה , הָרַעַם רוֹעֵם
תִּדְהָר וּתְאַשׁוּר , כְּנִבְלֵי חֶרֶס יְשַׁבֵּר :

יְרֻצַּץ הַיַּעַר בְּמְרוּצַת גַּלְגַּלּוֹ ,
וּכְהָנָתֵק פְּתִיל הַנְּעוֹרֶת יְנַתְּקוּ :

עָבֵי שְׁחָקִים , כְּהַרְרֵי עַד ,
יִפְגְּשׁוּ יַחְדָּיו , וְיִתְגּוֹעָשׁוּ :

וּמִשְּׁחוֹר תְּאַרָּם יִגֶּה לַפִּיד אֵשׁ ,
וְעַל חֻלְקַת הַשָּׂדֶה יַבְרִיק הַלָּהָב :

יֶחֱרַד הָאַרְיֵה , וְיִלָּפֶת הַנָּמֵר ,
יָנוּסוּ מַהֵר מִתְמֹרוֹת הֶעָשָׁן :

וְהַבָּרָד בִּרְדָתוֹ יַשְׁחִית אֲרָזִים ,
וּמְטָרַת עֹז תַּפִּיל אֵילוֹנֵי בָשָׁן :

עֲדֵי יִפְתַּח גְּרוֹנוֹ הַיָּם הַשָּׁחוֹר ;
יְבַלְּעֵם — וְהָיוּ כְּלֹא הָיוּ : — —

* * *

דַּבֵּר ׳ בְּלִיַּעַל ! מִי נוֹתֵן חֲזִיז בֶּעָנָן ?
וּמִי זֶה גוֹעֵשׁ בְּרוּחַ קָדִים ?

מִי יְרַסֵּשׁ גַּלֵּי הַיָּם ׳
הַנֶּחְפָּזִים לַעֲלוֹת כְּהַרְרֵי נָשֶׁף ?

הֲלֹא אוֹמֵר בְּפִיהֶם ׳ בְּקוֹל יִקְרָאוּ :
אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא ׳ יַד עוֹשָׂה פֶּלֶא !

* * *

אֱלֹהִים ! לֹא בֶן אָנֹכִי עִמָּךְ !
תְּהִלַּת מַעֲשֶׂיךָ תָּמִיד אֲסַפֵּרֵךְ :

אַךְ — רָמָה וְתוֹלֵעָה כָּמוֹנִי
לֹא יִמְצָא חֵן בְּעֵינֶיךָ :

מַשְׂכִּיוֹת לֵבָב אַתָּה חוֹקֵר ׳
רְאֵה — כִּי לְךָ כָלְתָה נַפְשִׁי :

נַפְשִׁי יוֹרַעַת מְאוֹד —
לְשׁוֹנִי לֹא תוּכַל דַּבֵּר :

עֵת בְּהָקִיץ אֶשְׂבְּעָה פָּנֶיךָ
אָז אֱלֹהַי ! אַגְדִּיל הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ :

(שיב)

הָה יוֹם קִוִּיתִיו ! חוּשָׁה וּבוֹאָה !
לְמַעַן אֶתְעַנֵּג תָּמִיד בְּיָיִ
וְנַפְשִׁי תָּגִיל בּוֹ נֶצַח :

יוסף הכהן ממראפלאוויטץ .

באור ספרי הקודש

שירת דבורה *)

באור השעמים .

בפרוע פרעות , מלשון כי פרוע הוא (שמות ל"ב) , ענינו בעול הסדר וסקירתו , והכונה על שהשחיתו בני ישראל את דרכיהם במעלליהם הרעים והנמשך מזה שהקפיד גם סדור המדיני ועמדו והללוהו עד שנשתעבדו לאויביהם . ועשה פרוע פרעות להפלגה , כלומר פרעות רבות וגדולות , או ירמז שהפרעות בתקון המוסרי היו בפרעות תקון המדיני . ועשה בי"ת בפרוע , וכן בי"ת בהתנדב , כעשה בעבור , ורבים כן : בהתנדב עם , בהקלבשם רוח נדיבה , והוא כמו בנדבה תובחה לך (תהלי' נ"ד) , ועיין הנאור שם בשם זמירות ישראל . והנה הרוח הזאת לא תולד כי אם בשעת החירות , ולהפך השעבוד והעמל המה יקלרו את הרוח , ולא יולידו שום מעשה גדול ונפלא , ובהיות שאף לאחרי הפרעות והלרות ההלה התלבש העם רוח נדיבה , אין זה כי אם יד ה' עשתה זאת , וזה שאמר בפרוע בהתנדב עמו ה' , כלומר בעבור

---

*) עיין המלקף לאדם ליל משה א .

נעבור הלשרפות אלו כ' הענינים יחד רצוי שתברכו את ה' :
אנוכי להי אנוכי אשירה / ככפל ליופי המליצה ולהפלגה /
ואמרה גזה כי שירתה דבר נחשב ונעלה מאוד / להיותה
לכבוד ה' אלהי ישראל שגדול הגבור והנורא / לא כרוב חזקן
השירים שהם לכבוד בשר ודם או לאלילים חדלי כח / ולכן
תקרא אלבים ורוניים לשמוע השירה הזאת : בצאתך משעיר /
בשעת מתן תורה / כאמור ויזרח משעיר למו (דברי' ל"נ) /
וזכרה זאת כי שם נגלה גדולתו וגבורתו לעיני כל / גם שם
נעשה למלך על ישרון / שבעבור זה הנדיקה לאמור אזמר להי
אלהי ישראל : הרים נזלו / נמוגו כמים גוזלים (רש"י) :
בימי שמגר / לפ שהוציא גם הוא את ישראל / נראה שלא
היתה תשועה שלמה על ידו / ולפ על פי שהכה את הפלשתים /
מ"מ מדין כתב את ישראל בבר בימיו : בימי יעל / הנכון
שזכרה זאתה גזה לאמור / שלפ כי האשה הזאת עשתה תשועה
גדולה כל כך לישראל בהמתת סיסרא / הנה גם זה לא נתחזה
לחלוט הלב הזאת / כי אם לאחרי אשר קמה היא להושיע את
ישראל • ועשה המשך אל מה שלמעלה / לפי שזכרה ה'
אלהי ישראל העושה נפלאות בעבורם / לאמרה עתה שבימי
שמגר לא בבר זה / כי עובש היד שוסיפס : חדלו ארחות /
על ידי שנתנו התורחים עליהם מפני כחד הלויב / כי לותן
בבורות הארץ המכוונות דרך לו לורח לא נקראו כן כי אם
בנתיבות העוברים והסבים עליהן : והולכי נתיבות / שהיו
מוברחים לזה בע"ב / הלכו ארחות עקלקלות / וגם : חדלו
פרזון / שם כלל לנקעות ושדות שאין מוקפות בהרים
(גבילדי • עבען) / וכן ערי הפרזי (שלני לאנד־שטעדטי)
כל זה הוא לשון פרלה / שהוא מענין פתיחה / וההפך הוא
המנגר שהוא מעשה בגר / וזה טעם הרבים חדלו / שהוא
מוסב על כל מיני פרזון / ואמרו שחדלו מלהיות עוד ערים
ושדות / לפי שיושביהם ועובדיהם עזבום ונסו אל ערי המנגר
או אל המערות להחבא שם : שקמתי / עד אשר קמתי :
אם בישראל / מרחמת עליהם כאם שתרחם על בניה
(הר"י אברבנאל) : יבחר אלהים חדשים / כלומר ומטעם
שעשה להם כך לפי שבחרו בלהים חדשים שרחו אלל יושבי ארץ

כנען ועזבו את ה' אלהי אבותם מקדם • ויעש יבחר הכותב (אמן ונעהלטי) / והוא לשון הוה תמידית / פעם אחר פעם / כיעש לעצור בכך (תהלי' מ"ב) שהערנו עליו בספר זמירות ישראל : לחם / סם / ענינו מלחמה : אם יראה / לשון שלילה / כמו שם ירחו את הארץ (במדבר י"ד) / והטעם כי אף על פי שהיתה המלחמה בשעריהם / בכל זה לא נראתה כלי מלחמה בשום אחד מהרבעים אלף בישראל להלחם בם נגד אויביהם / כל כך נמוגו ולא היו' בהם עוד רוח לעמוד מפניהם / עד אשר התלבשתי אני רוח • נדיבה ללחום מלחמת ה' / ואז רכבו המתנדבים בעם / ולשם נתון : לבי / כלומר ידידותי ואהבתי : להוקקי ישראל / הטרים המנהגים את העם על פי חקים עוגים וישרים / וים גם לנשרו על המתנשגים עלמם על פי חקי הטוב / ומזה הסן תרגמו הרב (ווחקרי אעגנר) : ברכו ה' / אתי / גם על התשובה שעשה לעמו גם על מה שנעשתה על ידכם / בשער חנן אתכם בעת הוחת ברוח נדיבה / כי מידו הכל • וגם אתם : רוכבי אתונות צחורות / ר"ל לבנות / והוא מענין צהר וזהר / וכת' הרב • והטעם לדעת קלתם על הסוחרים / ולדעת קלתם על קציני הארץ : ויושבי על מרין / הם הטופטים / ומ"ם מדין נוסף • וכן אתם ההולכים עתה על דרך בלי פחד : שיחו / ספרו והללות ה' וזירו לו : מקול / יותר עוד מקול מחללים בין משחקים / שהוא קול שמחה גדולה / כי הם יתנו לדקות ה' • או מ"ם מקול מ"ם הסבה הנזרמת / כלומר בעבור קול השמחה הזה ברכו ה' : מחצצים בין משאבים / הלה הרועים אשר אחרי התפסו כל העדרים להשקותם / ישובו ויחלקום ביניהם / ויהי לכל אחד פך כל עדרו מבלי נעדר מהם שה אחד / אתת אשר מלפנים בתו עליהם השודדים ולקחו מהם רב / ובזכרם זה ישמחו בשלום הארץ ויתנו לדקות ה' אשר עשה לעמו ולאדמתו / כן פקדו הרב המתרגם : צדקות פרזונו / הלדקות שעשה עם ערי הפרזות / לפי שעתה ירדו עם ה' / אשר היו נחבאים בהרים ובמלעים / לשערי חותן הפרזים ללחום בהתויב / כי כן אמר זו לחם שעריו • ועתה הכנוי יקבן לומר / כי לדקות פרזונו שם אחד המורכב מב' שמות / וכאלו אמר

לדקות־הפרוון שלו / ונשמירת הכלל הוה יבואהו כמה מקומות
בכתובים : עורי עורי / לאחר שהעלתה על מחשבתה ירידת
העם למלחמה / ישוב בדמיונה העת הזאת כאלו היא עתה
לפניה / ותעורר את עצמה לדבר שיר לחזק ולחמץ את לב
הלוחמים / וכת' הרב (קרינגס־גזמנג) / כי כן היה דרכם
בימים ההם / ואמרה לברק / קום והלחם כי תלך ואין לך
לעשות כי אם לשנות שבי / כנזכר בפרשה הקדומה : עורי
דבורה / עורי דברי / לשון נופל על לשון : או ירד / נקשר
עם מה שלמעלה / או ירדו לשערים עם ה' או ירד לי
בגבורים / כלומר כשכבר נח נפש הרוח ללחום מלחמת ה'
אין ספק שינלחו / וזה טעם העקיד / כי כן הוא בדמיונה
עתה / כמו שזכרנו · והיודע לב ורוח המשוררים והקפעלותם
בעת שירתם לא יקשה על זה : שריד / קרלתם כן / לפי
שלא יצאו למלחמה כי אם עשרת אלפים איש / והאחרים
כאלו היכם בהיות שאין בהם רוח גבורה : לאדירים / כמו
בגדירים / כי היחוסים ימירו זה בזה לפעמים : עם ה' ירד
לי בגבורים / כן הוא הפסק המאמרים לדעת הר"י אבראבנאל /
והוא נכון מאוד בבחינת הכלל / ואמרה שאף שקראתים
שריד / ושמה בלשת מתי מספר / מ"מ הוא עם ה' ורוח
ה' נקרנו / ולכן ירד לי בגבורי' · ועשם לי להנאתי / וכן
הדרך לפעמים בל"ש להוסיף הכנוי (איר) להורות על
ההלטרפות שבין המדבר לענין המדובר בו / אם שירש אם
שייטב בעיניו : מני אפרים / כיון שזכרה כלל עם ה' / זכרה
מעלות היוה שבעים / ואמרה לומן שרדו בגבורי עמלק שרשם
הי' מן אפרים / והכונה על יהושע / כדכתיב ויחלוש יהושע
את עמלק ואת עמו לפי חרב : אחריך / אפרים את בנימין
בעמיך / שוה השבט הי' במחנה דגל אפרים ונשא מיד
אחריו / כנזכר בקורה / ואמרה בזה שגם הם אנשי חיל /
וכן נראה ממה שלחמו הם לבדם נגד כל ישראל במעשה
דגבעה / אשר נגפו לפניהם ב' פעמי' : מני מכיר / זה מנשה
אשר נימין בדגל אפרים / וזכרה מעלתו שממנו נאו
מחוקקים / כלומר חכמים וסופרי' / וכיון שזכרה מחוקקים /
עלה על רעיונה מעלת זבלון שהיו מושכים בשבט סופר /

ואמרו

ואמרו המפרשי' הטעם שהיו סוחרים גדולי' , כי זבולן לחוף
ימים ישכון , וכיון שזכרה זבולן וזכרה ת"כ יששכר אחיו
ושכנו נדגל מחנה יהודה , לומר עליו שמעלתו עולה על
כלן , כי שריו היו עם דבורה בזמן המלחמה . ועל שלש
נזכר בכתוב שהמה ירדו למלחמה בי אם זבולן ונפתלי לבדם ,
יתכן הטעם שהיו עמה בעלת המרידה בגד יבין , ונתנו לה
עזות לית מתנגב הן קודם המלחמה הן בשעת המלחמה ,
כי אם היו יודעי דינה לעתים על כי עדות הכתוב , והרמי'
שתין הכותם על הגבורה בהמלחמה עלמא , כי זה לא יהי'
מעולה מובלטן הנזכר מקודם , בהיות שגם הוא חרף נפשו
למות : ושרי , לדעת הרה"מ הוי"ו מבדלת בענין , וכאלו
אמר לומנם שרי יששכר נבדלים מהרשעונים במה שהיו עם דבורה .
ועשם הי"ד אמרה קלסה שהיא נוספת כי"ד בהמות שדי ,
ואפשר גם לבארה כי"ד הכנוי , ושרי , כלומר אשר הם
נתהנים לי הם ביששכר , כי היו עם דבורה . ועל זכירת
שמה קמת הכנוי , הנה כי כן הדרך לפעמי' בל"ק כנודע :
ויששכר כן ברק , קרבם הרב מלשון הכיור ואת בנו , כי
כמו ברק בהנהגת המלחמה על עלת שלה החכמי' , וידמה
היות לחת ממועלותיהם שימשוך את עמו על הר תבור ,
ועי"ו יוכרת סיסרא להמשך לחריו אל העמק , ואז ירד הוא
ויפול עליו ועל מחנהו במרוצה לפתם ולהכדם , כי יקרון
גדול במלחמה לאשר הטומדי' ברקם הסר על העומדי' בתחתיתו ,
וזה שאמרה : בעמק שלח ברגליו , הטעם על ברק , כי
מיד כשראה את סיסרא מושך עם עמו בעמק , ונשטרפו שם
עוד לזוז סבות שנוכיר לקמן ואשר היו לתועלת עם ה' , ירד
מהרה אל העמק ונפל על הלויד והכהו . ומה נאה מליצת
שלח ברגליו , יאמר שמהירתו היתה גדולה כל כך , כאלו
אסר רגליו וכל גופו אל הרגלי' להורידו מהר אל העמק ,
ויובן מזה כונת הרה"מ : בפלגות ראובן , אשר שוכרה מהירת
ברק לבוא אל מלחמת ה' , וזכרה ההפך בשבטי' אחרי' ,
ואמרה שמה שנפרד ונפלג ראובן זה וזה בא למלחמה ,
לומר לחי על לחייו שהם : גדולים חקקי לב , ת"י סגיאין
נכלי לבא , כלומר מחשבות ודעות רבות חקוקות בלבם ,

תולי יגלח האויב , הלא טוב לנו להמתין לזה יפול דבר , וכיוצא
במחשבות כאלה המאחרים את המלחמה , כי לולא כן , למה
יצטרך בין המספרים : לשמוע שרקות עדרים , לפי שהיו
בעלי מקנה רב , כלומר שלא תסגיר כי אם על נרכך הפרטי ,
מבלי שום לב לצורך הכלל ולטובתו , אין זה כי אם לפלגות
ראובן יאמר בע"כ שם גדולי : חקרי לב , במקום חקרי
לב , וכן לפלגות במקום בפלגות ליופי הסתמות , וכן שכל
ערב לשנות המליצות מעט בתרגומו : גלעד , גם הוא בעבר
הירדן שכן , ולא נח אל המלחמה , נראה מזה שכבר דברה
דבורה על לב כל ישראל לקום נגד יבין ולהסיר עלו מעל
צוארם , ולא שמעו אליה מקוצר רוח וממורך לב , כי אם
יעסקו וכלון ונפתלי לבד המכימו עמה בעלקח : ודן , מלבד
שלא בא , אבל גם גם מפחד האויב לעבר הירדן אל ראובן
וגלעד , כל כך נפל רוחו , וכן ת"י גוו וערבו ירדנא ושויאו
נכסהון בספינן . וזה שאמרה כאן בלשון תימה , כי הראשוני ,
עמדו במקום שהיו שם , אבל דן למה : יגור , בתניות
להתגורר בארץ אחרת מעבר לירדן , מטעם וכי יגור אקכס
גר . וכיון שזכרה התניות , העלתה בדעיונה אשר , שהוא :
ישב לחוף ימים , הרחק ממקום המלחמה ונטוח שלא תגיע
אליו יד האויב , ובעבור הבטחון הזה לינו חס כלל על ארת
לחין , רק שלוש יחי' בגבולו : ועל כיפרציו ישכון , כפל ענין
על חוף הים , ונקראו החפים כן בעבור שהם פרצות בארץ
אשר על שפת הים כחלי ענוך או יותר , ושם ילינו הספינות
להיותם שוריס זה המקום מחמת הרוחות והסערות ,
לפי שהם מסובבים משפת הינשה , ויותר שהפרצה היא
גדולה ונכנסת תוך היבשה , ויותר שהיא ענולה , יותר
תהי' מסוגלת לחוף הניות , יוכן מזה כותת הר"מ :
זבלון , וכן נפתלי , עם חרף נפשו למות על מרומי שדה :
חרף , נראה לע"ד שענין הרפה דומה בזה לענין ערוה ,
שכתבו הראשונים על הגליו בלבד (כמו שכתב רש"י ז"ל על
לראות את ערות הארץ בחמס) , וענין הקלון ובזיון היו כי
אם הנחה הסניה , שבכונה לו על גלוי מומין או כל דבר הראוי
להסתר יותר ; ולכן נקרא חורף לעת שיפלו העליס מעל

העליס

העלים ויחבד סירק מעל פני האדמה אשר כשה את עין הארץ ,
ותהי לו עירם וערייה ומגולה לעין כל ; גם זה טעם שפחה
נחרפת לחים (ויקרא י"ט) , כלומר נגלית לחים (וכענין את
מקורה הערה) , שכבר ידעה חים ואיננה עוד בתולה ; וכן
הטעם כאן , כי כל המשחחר מן הסכנה יברח ויסתר ממנה ,
אבל עם זה להיפך ימנע מעלמו כל מחסה וסתרה ומגלה נפשו
בפרהסיא להתרחות פנים עם הסכנה לתועלת הכלל , וכן
ת' הרב (דעת טאדי זיך במר טשעלן) שהוא כמו (בלאם
טשעלן) : על מרומי שדה , במקו' רם ונשוא , בתופן שיהיה
נגלה ונראה לעין כל , וכן הוא גם על מקום המלחמה שהיה
בהר קבור : באו מלכים נלחמו , כיון שנאה למקום המלחמה
וקרא ג"כ מעשה המלחמה בעלמה , ואמרה כי שם נתו מלכים
להלחם , כי תו כלחמו גם אחר מלכי כנען עם סיסרא ביזרעל ,
ובודאי שכך הי' המעשה : בתענך על מי מגדו , שני מקומות
הם בחלק מנשה , ומן הנראה כי רחוקים היו זה מזה , כמו
שאמר יושבי תענך ונוחיה ויושבי מגדו ונוחיה , וא"כ יתכן
לפרש כי שתו מלכי כנען , והוא סיסרא ואחר שתו עמו ,
להלחם בתענך , והיו חילותיו כל כך רבים שהיו מגיעים עד
מי מגדו , וכת"י בתענך הוו שרן ומטן על מי מגדו (מדברי
הרד"ק) . ואמנם זה לא יוקשה כלל , שכי אמר תענך אצל
מגדו , אצל אמר על מי מגדו , ואפשר שהמים היוצאי' ממוך
למגדו , אשר בשביל זה כנוהו בשמו , עוברים גם על פני
תענך במרחק כמה פרסאות . אבל זה יקשה , שהי' מקום
המלחמה בהר קבור , והוא בחלק זבולון , ותענך הוא בחלק
מנשה . ולכן מן הנראה שסיסרא משך את חילו אל הר קבור
נגד ברק , ואחר מלכים שנכנסו בברית עמו , נלחמו תו על
תענך , שהי' עיר מבצר ליזרעל , ואפשר גם על מגדו ועין
דאר ואחר מקומות אזה החלק בארץ יזרעל , כי כן ווכר גם
שם קהלים נאמרו בעין דואר על המעשה הזאת , ובאשר הוכה
סיסרא נאמרו גם שם אשר בעזרתו : בצע כסף לא
לקחו , פתר הר"ם המאחר הזאת להיות דרך החול , כלומר
אע"פ שהיו רבים והתברכו בלבבם שינצחו וישללו שלל רב , מ"מ
לא נח להם בצע כסף ע"י המלחמה הזאת , כי שם הלכו

לאבדון , כי מן השמים נלחמו : מן השמים נלחמו , כפי
אשר העירותי במקו' אחר (ומירות ישרץ סיר ל"ה) מענין שרש
לחם , יש כאן ב' טעמי' כזה המאמר , או שיהי' נושע נלחמו הפועל
בחברו הכוכבים ויהי' טעמו מן השמים נלחמו הלוחמים (אמן
טטריט פמק היאול) , או שנושע נלחמו הוא הנפעל , ואו
טעמו מן השמים נלחמו הלוחמים (פמק היאול וומרדן זיא
בטטריטטן) , ויהי' ר"ל הנשתרים הוא הפעל אותן הנשתרי'
נפעל לקחו , וקרב ר' מפן הרלשון שהוא נמנע יותר נכקובי' :
הכוכבים ממסלותם , הנכון כמו שאמר הרל"נג ז"ל , שכבר
היה אור השמש נכח פני סיסרא ועמו והיה משיש סנוריס
בעיניהם , גם שבב השמש ד"ה שרבו וגברו או מי נחל קישון ,
ולכן כשירדו עליהם ברק ועמו פתאום מהר אבור אל העמק ,
הוסלפו אל הנחל אשר לא יוכלו לשמור ממנו מב' טעמים
הנוכרים , ונשנעו שם , כמו שאמר נחל קישון גרפם . ואמר
עוד ו"ל , כשיעשה ה"בי המופקים יסבב עליהם הסבות אשר
עמם יהיה יותר מעט מהורות במופת ההוא אל הטבע ע"כ :
גרפם , שאם מן העולם כמגרפה או שגורפת את האפר מן
הכירה (רש"י) : נחל קדומים , נחל שהי' שם מקדם , כלו
שגרף שם מקדם להנקם באויבי ה' ע"ד כל פעל ה' למענהו
(הרד"ק) : תדרכי נפשי עז , כשנאה לאבדן האויבים קהיה
שם רוח ה' כפליס לפעמה , ואומרת אל נפשה , מעשה אתעוררי
אלכת אליכה עוזי וקוממיה , ולעשות גדולות ככל העולה על
רוחך , כי אין מי מנעך ומכריחך אלכת קודר ושחוח . ותדמה
במשל דריכת נפשה הוחת לדהרת הסוס כשמריס רגלו בעוז
ויך בחמו עפר הארץ : עז , אתה הפעל דרך : או הלמו ,
הנה דריכת רוחי עתה הפועמת בקרבי , כהלמת עקבי הסוס
או נשעת המלחמה : מדהרות דהרות אבירין , הסוס יהיר
מאוד כשיתאוה לרוץ נעו נפש והרוכב עליו בולס עדיו במקל
וכשן ולא נקנו לעשות כן , כי או ילנג ויקפץ מרוב חמימות
נפשו ולא יגוח רגע אחר , ולכן סומך דהרת הסוס אל הרוכב
להיותו מסבב תואם , וקראו נפש אביר , בעבור הכח שיש לו
לכבוש עז נפש כזה . ויובן מזה כונת הרב המקרבים : מרוז ,
שם עיר קרובה למקום המלחמה ולא נאו לעזרה לפיכך קללה

תואם

לוחם , אבל הרחוקים שלח כתו לא קללה לוקח (הרד"ק) :
מלאך ה' , רוח ס' אשר בקרבה : ארו ארור , המקור לחרי
הגוי להפלגה : לעזרת ה' , כביכול העזר את ישראל כעזור
את הספינה (רש"י) , והטעם לכבוד שמו הגדול : בגבורים ,
עם ברק שנלחו ונגברו במלחמה , ושעם הכפל ליופי המליצה :
התורך מנשים יעל , היפך מרוו , כי היא היתה זריזה לעזרת
ה' : מנשים באהל , כי בית חבר הקיני היו יושב לוהלים כמו
האבות בימים הקדמונים , וכמנהג הערביים ואנשי קדר עוד
בימינו : חלב נתנה , יותר ממה שבקש , כדי להקרות
בלוהכנו נאמנו המבקש טובו והמענגו , ושיבעת עליה : בספל
אדירים , בכלי משובח ונאה , ואל זה מעשה שאמרנו :
השלחנה , תשלח לוקח , ונכפל הפעול ליופי המאמר :
להלמות עמלים , למה שהולמים ומכים בו העמלים במלאכות
רבות בעמל (הרל"נב) , ולי נראה שטעם כמו עמלים על
הידים , כלו הם עיפים ויגעים ממשך המקבת המכה עליהם ,
כוה לו כזה הנה הוא שם בגוי מורכב על דרך המליצה שקבחר
לפעמים בשם חדש המוסד על ענין מסיגי הדבר הסוף תחת
השם הנודע , והרד"ק כפי הענין וכפי הנאה בל"ל : מחקה ,
לשון מקוי (כמו בעט נרול ועופרת לעד יחקו) , ומחלה ,
לשון מחץ מכתו , ומלפה , לשון העברה יולח מלד לחר
(מדברי רש"י) : בין רגליה כרע נפל וגו' , מתוך שמחת
מפלתו תרבה לדבר בשיתקו לשר קלמה ברעיונה כאן הוא מת
עתה לפניה , ואמרה שכאשר בא היחד בדקתו כרע , כלומר
התקשן לעמוד על נרכיו ונפל לחור מתוך חולשה ושכב מעט ,
וכרע עוד פעם לחר פעם וחזר ונפל , כדרך המומתים
מחוללי חרב שיקנוטעו לנה ואנה טרם שילחו נשמתן , ותרחה
בדמיונה הלה התנוטות מתעטות ורפות לחת לחת כדרכן ,
עד שנהפכיעה להחרונה בלשר כרע שם נפל שדוד מחיקו :
ותיבב , לשון דבור , כמו ניב שפתים , ורבותנו פרשוהו לשון
נגיחת כתרועה דמתרגמינן יבבא (רש"י) , והר"מ חבר אז
ב' העניגים בתרגומו : האשנב , הוא הסורג את החלון ,
שהוא שם החלל לפתוח : חכמות שרותיה , החכמות שבהן ,
ואמרה זאת דרך הקול , לוי לאוקה חכמא , לוי לאוקה גבורא ,

וכן כל תוכו החלק , כי היא לא שמעה תמרות החסה הזאת בהדיא , אבל שמה הדברים האלה בפיה הנאותים לה מפאת מעמדה עתה ומפאת מקבונת נפשה , וכח הגאוה המושל בה כי לפני שבר נאון . ומה שזכרה החס , לו שהיתה מפורסמת ונעלת שם בימים ההם , לו לפי שהוא מדרך הלמהות להתפאר בפרי בטנם : התענוג , לשון רגיש , והדגש במקום הנח : אף היא תשיב . לעצמה את תמריה שיצמח בהן הזהב שהשיגו לה ברוקיה : רחם רחמתים לראש גבר , לכל גבר וגבר יש לו שתי נערות מהשלל , כל כך הוא מרובה , והחלוקה הרבה הזאת תאחרס מלבוש : שלל צבעים . כמו בגדי שני וארגמן , שהוא המשובח שבשלל הוא לסיסרא , גם בגדים מרוקמים בשתי מיני לבושים והב וכסף תכלת וארגמן : רקמתים . ענינו הרבה פעמים , כלומר מרוקם מלוד בכסף וזהב או כל דבר חשוב , וכדמתורגם בל"ח (רייך פטטיקט) : לצוארי שלל . כלומר שמלתו הלו הבגדים היקרים על לוחרי השלל הן הנקבות שזכרו , לומר שבזו שרות רבות והם עתה שפחות לסיסרא ולעמו : בן יאברו , ובהיות כי כבר ידוע מהקודם שזה לינו כי שם תאחומין של שבל , וכבר ירד הוא ועמו לתבדון שתולה , השיבה הנביאה מי ימן שכן יאבדו כל אויביך ס' , ר"ל אויבי עמו , אבל אוהביו יזהירו ויחליפו כח בתכלית השלמות , כמו השמש בעת שהיא בתוקף השמים , כי לו נכר גבורתו וחמימותו בהמדרגה היותר עליונה לאותן האנשים הדרים בזה המעלה לאורך הארץ שיהיו להם לו עת הלהרים . ונמשל הנשגב הזה שהוא משל העוז והנלחון שימה הנביאה את שירתה , ועי"ז יחזק בלב השומע זכרון כל השיר שהוא שיר נלחון , גם תיבת בגבורתו מסוגלת מאוד לזה התכלית . ועוד נוכיר סגלה אחרת מזה בסיוע להלן .

מתבונת השיר .

אחרי שבארנו פרטי המאמרים נשוב לעיין על כלל השיר ומתכונתו , שהוא כמו נוף אחד שלם , שים לן רשם ופוף , וכל חלקיו משלבים זה בזה בטבעות השלשלת , כי

זה כל הסיר • ומה שאמרנו גוף אחד שלם ר"ל , שמלבד אין לו חסרון מכל אלו הענינים הנאותים לזכור בו , הנה גם אין לו סרח עודף בערכו דברי הבלתי ראויים לכאן , והמבטלים ההתפעלות הממתיק בלב הקורא או השומע , ועל כיוצא בזה אמרו כל המוסיף גורע , וכל יתר כנטל דמי • ומה שאמרנו שים לו ראש וסוף ר"ל , שתהי התחלתו בתופן שתעיר את לב השומע לשמוע מכל מחשבה אחרת ולנטות אזן אל קול המשורר , ושם יהיו המלעיס אשר על ידם יסובב זה רצים מלפרוש תוכם פה , מ"מ בזה ישתוו יהיו תמיד מעין הסיר ומעין ההתפעלות הראשית אשר תולד ממנו בלב השומעים , שם לשמחה שם לעוגב , שם לקונן שם להודות וכיוצא בזה • ועל הכלל התחרון הוא הפיום כוונתנו לומר , או שיסוב ויניח את לב השומע אל המנוחה בהשקט רוח ההתפעלות אשר רחש ע"י הסיר , כדרכו לפעמים , או שתגבר על ידו תוקף ההתפעלות בהמדרגה העליונה הנפשרית , כדרכו ג"כ לפעמים , עכ"פ תהי' שם תמיד שנה מיוסדת בנוחות הכפם המביאה את המשורר לסיים בזה , בתופן שאם יוסיף עליו אפילו מאמר אחד בלבד , מיד יהי' נכר כשרח העודף • ואשר אמרנו וכל חלקיו משולבים וגו' , כוונתנו על ההעברה שבין חלק לחלק , בין שיהיו חלקים מפורדים , דהיינו שיכון כל אחד על ענין שלם בפני עצמו , ויהי' גבול קצוב ביניהם לאמור , פה יתחיל החלק הז' ופה יסיים , ובעקבו יתחיל החלק הב' , וכן כלם , כמו בסיר שלפנינו וכמה מזמורי תהלים ; או שיהיו חלקים בלתי מפורדים , אלא תכופים זה בזה בהעדר הכרת שום גבול ביניהם עד שתחלקם למאמרים אחדים , כמו סיר ע"ב ומקצת שאר מזמורי תהלים : *) הנה

תמיד

---

*) גם זה יתדמה הסיר לגוף שלם , כי כל גוף מורכב מחלקים רבים • אולם יש שהוא מורכב מחלקים מפורדים אשר בהבדלם זה מזה , יהיה כל אחד נכר בדבר בפני עצמו , כמו גוף האדם המורכב מראש ויד ורגל וחוט ובבד וכו' , אשר יש בהם מקום לאמור עד פה גבול כל אחד מהם ; וכן גוף העץ המורכב מענפים ועלים ופירות וכו' , גוף מרחף בשעות המורכב מכמה פלגים ומבלתי שלם ברגל וכו' , ורבים עוד • ויש גוף המורכב מחלקים הבלתי מפורדים בתופן הנאמר • דלם גוף קורת עץ , וגוף הקנה , וגוף הכדור המכוונה (גלאבוס) וגוף מין אחד מכלי זכוכית , וגוף עשת זהב וכל כיוצא באלה •

תמיד יעטרך סיפי׳ פרעיון הנח מיוסד בחומו שקדם ׳ נחומן שפח קחומר הקודם ומוקדם המחומר ׳ ועל פחת כמה וכמה שם קעדר מחמר פחד ׳ יכולבל הסדר ויהי׳ מעות חסר לח יוכל לחקון • וחף כי לפעמים נפן הרחמן ההעברה חוחת בין חלק לחלק הינה נגלית חל הסשקפה הרחשונה ׳ וירחה שם מה שהות מכונה חצל בעלי הסיר הסחרונים בשם הדלגה (מיין שפרונג) ׳ גם יש לחה מחיני הסירים חשר יהיו בשם הסכונה הוחת ליופי ולחוספת הצלימות (כחשר נמצח גם מוה סדוגמח במומר ס״ח ומקלח חשר מומרי קהלים) ׳ מ״מ יהי׳ שם הסעברה נסקרת ועמוקה במוכן ׳ כי מבלעדה לח יחות למבין • ומה שחמרנו כי זה כל הסיר כ״ל ׳ זוה הבדלן מחשר מלילות הנמלחות בספרי הקודש כחמרי למך ובלק ומשל יוחס וכל מלילות נבוחות ומשלי שלמה וכיוצח בזה ׳ חשר גם המה יבדלו מהסבדה הפשוטה ׳ ומכוונים בשם מלילה לו משל ׳ חבל סיר לח יכונה כי חם מה שהוח גוף לחד שלם וכנ״ל ׳ כעין סיר שלפנינו וסירת כיס ׳ סירת סחוינו וסירת חנה וקנים דוד על יהונתן ושחול והדומים לזה ׳ וכחשר יבחר בל זה ניחר בחור במקום חחר חם יחכני הסחכן לחדם דעת •

ומעתה נשוב להסתכן על חלקי הסיר חשר לפנינו ׳ ואלו הן :

פתיחה ׳ ט׳ חלקים מפורדים ׳ סיום • והנה בהפתיחה תגולה מיד לחוזן הסומע ׳ גם הסבדה הגורמת לח הסיר ׳ בפרוע פרעורת בהרנדב עם ׳ גם הסבדה התבליתית חשר לו ׳ ברכו ה׳ • מוה תעבור לדבר מן תפארת השיר ׳ בהיות חבליהן לעשם נשנב כוה ׳ חשר נלחמו מסעיר וגו׳ ׳ והוח החלק הח׳ • ההעברה מוה ל החלק הב׳ כבר נחרנו לעיל בנחור הטעמים ׳ והוח מעין הדלגה שזכרנו לעיל ׳ למנם ענין זה החלק הוח כבוד המשורר שהוח נבחר מבל העם לשיר שיר זה ׳ כמו שהי׳ נבחר מבלם לעזרת ה׳ ולהושיע חת עמו מיד נר • ויש להעיר שחף כי תורת חמת נפי חכם ׳ יהללך זר ולח פיך ׳ מ״מ רשות נתנה למשורר ׳ חשר רוח בטנו הניקחהו ׳ וחף כי רוח ה׳ ׳ לדבר מתוך ההתפעלות ככל הטולה על לבו ׳ וכן יחמר המשורר החלמי

(תהלים מ"ה) לשוני עט סופר מהיר, גם תזכירה שמך בכל דור ודור, כלומר הוא בעוה"ז יקוים שירו בעבור יפיו ונעימותו לדור דורים. החלק הג' ידבר מן שמחת הגעזרים, ושעם ההעברה לפי שזכרה בסוף החלק הקודם קושר רוח העם וכנ"ל, הנה זה יעלה ברעיונה הפוכו, הוא רוח הנדיבה של המתנדבים בעם ברחשונה להלחם מלחמת ה', ותזכיר להנחה להם, ותקרוץ להם לחלק עמה בשמחתה לנגד פני ה', ואחר כך תקרוץ גם לתומן שבתו להם רוח נדיבה וחירות לחר בתשועה וכנ"ל. מזה תעבור אל החלק חד', לפרוע בו המתנדבים תחלה לקנית המלחמה, הם דבורה וברק ובני יששכר, ולהלל מעלות הנסי זה השבט ממעלות הנסי שאר שבטים אשר מקדם היו לנסי שם וכנ"ל. מזה תעבור בנקל אל החלק הה' לפרוע בו המאחרים לבוא אל המלחמה. גם מזה היתה ההעברה קלה אל החלק הו' המדבר בעסקי המלחמה עצמה, הלוחמים משני הצדדים, מקום המלחמה, סדרה ותיכוקה, התשועה וכנלחון. ההעברה אל החלק הז' גם הוא כעין הדלגה ומבואר כבר לעיל בבאור הטעמים, בו יעורר לותה הרוח אשר בקרבה אל קללת מרוז וברכת יעל. החלק הח' יפרוע לח"כ מעשה יעל בסיסרא, ומזה תעבור אל החלק הט' להתל בו נאות אם סיסרא, שהוא משל לנשות כלויב אשר נפל עתה משמים ארץ. גם זה מהנחה בסיר שלא תכפיל להסיד על אמריה, בהיות התשובה כבר מבואר ממה שקדם, כי אם תעבור מיד מן הפרט אל הכלל, כן יאבדו כל אויביך ה', שהוא עוד על דרך שהתול מעין החלק הקודם. ושוב מן הקללה אל הברכה, ותוסיף בלחם השמש בגבורתו, אשר שניהם יסיימו לח הסיר על דרך נחה ומבואר מאוד. כי ברחשון יזניק כל פרטי הסיר יחד ויעשהו לאחד שלם, והשני יקוד לח הנפש מהמית ההתפעלות של המנוחה וההשקט.

יואל בריל.

מדרכי הלשון והמליצה ·

מאמרי יבל בן הגי לבית דברי

מאמר ג׳

(המשך המאמר מחדש העבר)

וכן כל סבה נורמת היא סבה פועלת בחמת , אף שמפעול ע״י למלעי הוא הרמן , מ״מ מקרי פועלת בהרמן גרידא · אבל הסבה הפועלת גרידא נמשונב ע״י טבעה המוכרחת וכחותיה הטבועים בה , אין להקרא סבה גורמת מכל וכל , לפי שאינה פועלת בהרמן · *)

מערה נשוב להתבונן על המלות מדוע , על מה , למה , אשר בזה יתדמו שענין כלם תורה על שאלת הסבה , וזה יוכנו יחד בהמלה התשבוניה (וומרום) , והנדלם כמו שנבאר : מדוע , שאלת סבה הפועלת (וומהער , ווי זא) ; על מה , שאלת הסבה הגורמת (וועטוועגן , וומריבר) ; למה , שאלת הסבה התכליתית (וומזו , זו וואם) · ושרש שנהנה בפרטיהם יש עוד להעיר , שהשאלה בוחת תקרי לפעמים שאלה גרידא , לתקן חסרון ידיעת הסבה בלבד , ולפעמים מצטרף עמה התמיה , דהיינו אם נודע להשואל כבר סבה אחרת אשר מן הראוי שתהיה הסבה הפוך המולדה שנתהוה , כמו שנראה מתוך חיזה כתובים הבאים ·

מדוע , אמרו שהוא נענה מן מה דוע , כמו מזה מן מה זה , ומשקל דוע נחסרון הין״ד כמשקל השלם ידוע , כי כן מלינו בזול שענינו כמו יבול · ואף שנחמת לא

---

*) וזה הכלל העלמי אין פעולה בחירית לפעולה מוכרחת , שהיות תולדה מה שחלה במחשבה וגורמת לותה הפעולה אשר תכבד לותה במעשה , אלא היא פעולה בחירית , ואם נא אינה כי אם פעולת מוכרחת ·

לא ידעתי לכון טעם ההרכבה הזאת על נכון / מ"מ הדעת נוטה מהמקומות שמלתו המלה הזאת בספרי הקודש שעניני הסבה הפועלת • לכן תרגום התרמי יתרגם המלה הזאת כ"מ מה דין / והוא תרגום מה זה / לכל מינו שניים נכתובים / והספרים רב ביניהם • כי מה זה שאל על איכות הדבר / כמו מה זה בידך (שמות ד' ב') / והדומה / ולפעמים נגרוף התמיה / כמו (בראשית כ"ז כ') • מי זה מהרת למצוא (וחם מיוט דחם ? האמט הוא יו גטווינדי וחם גפונדן ?) / וכן (שופטים י"ח כ"ד) ומה זה תאמרו אלי מה לך (וחם מיוט דחם חלוח) / דחט מיהר איך פרמגט וחם פעהלט דיר ?) / לו (מ"ב כ"ח ה') מה זה רוחך סרה ואינך אוכל לחם (וחם מיוט דחט ? הוח בוסט יח אוהטלח חוגד מיטעסט ניכט) / לו (מ"ב ח' ה') מה זה שבתם (וחם מיוט דחם ? מיהר קעאט טמן ווידר ?) / וכל כיוצא בזה • למנם מדוע שלח על הסבה / שמלטרף לפעמים ג"כ עם התמיה / כמו שזכרנו לעיל • כיוצא בזה :

מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אותי (בראשית כ"ו כ"ז) / לא שאל לו על מכלית ניחתם ולא על גרם ניחתם / כי אם יהיו מה שיהיו / בכל לופן היקה השנאה רחויה לעלור לחקכם מבוא / ומה פעל מ"כ את הניחה ?

מדוע פניכם רעים היום (בס מ' ז') / גם בזה לא שייך שאלת התכלית / כי הוא ענין מוכרח בחדם שירעו פניו בשקרה לו דבר רע / ולא שאל כי אם על הסבה הפועלת זאת •

מדוע עשיתם את הדבר הזה ותחיין את הילדים (שמות א' י"ח) / מה פעל את העשיה הזאת בחיות מלוחי סנה מכרחת לחקכם למיתם • וכן ענו בערמה שבי' שם סנה מכרחת המניעה הזאת / כי חיות סנה ונערה תפוח שיהן המילדת וילדו / לף כי שנחמת ירחת אלהים היתה הסבה הנורמת ברלונם •

מדוע מהרתן בוא היום (בס כ' י"ח) / חיוה סנה פעלה מסירת ניחתם בחיות הרועים סנה מכרחת לחקכם להשהות זמן רב •

מדוע לא יבער הסנה (בס ג' ג') / חיוה סנה פועלת מניעת הקולדה המוכרחת בסנה האש • (וכן שופטים ה' כ"ח / ירמיה

ירמי' מ' ה' וכ"כ , נחמיה ג' כ' , שם י"ג י"ח וכ"ח) , נכל מלה
הדבור הינו לח בתכלית ולח בגרס הדבר , לו שפם ידועים
כבר , לו שהינם שייכים כלל לנשוא עליהם , כי לם בשנם
הפועלה גרידה לבד .

ויש שתורה המלה הוחת על הסבה הגורמת , בנחינת היות
היח ג"כ פועלת , כמו שזכרנו לעיל . מזה הטעם :

מרוע נתת לי נחלה גורל אחד ואני עם רב (יהושע
י"ז י"ד) , שזה הי' לגרוס שתקבל ב' גורלות .

מרוע משרי לא נצפנו עתים (איוב כ"ד א') , כלומר
מה יגרוס בדעתנו לחונת המשפט הזה , והנה יודעין לא חזו
ימיו , כלומר והמכירים לותו לא חזו לו ימים וזמן , כי הוח
יתברך הינו תחת הזמן , ולכן (כפי מחשבת המיללן שם) הינו
יודע ג"כ ומשגיח בכל הדברים הנופלים תחת הזמן *) .
(וכן שם י"ח ג' , שם כ"ח ה' וז' , ש"ל כ' ב' , ש"ב י"ח י"ד ,
שם י"ע מ"ד , מ"ל א' ו' , ישעיה ל' ב' , ירמיה י"ב א' , יחזקאל
י"ח י"ע) , נכל מלה הענין תולה בהרגון , והשלה על הסבה
הפועלת בו וגורמת הדבר .

ויש שתורה על הסבה התכליתית , בנחינת היות היח ג"כ
גורמת , ול"כ פועלת בהרגון , כמו שזכרנו לעיל .
מזה הטעם :

מרוע אתה יושב לבדך (שמות י"ח י"ד) , כלומר יהי'
הדבר לשר לתה עושה לעם מה שיהי' לזה תכלית גורס שתתה
יושב לבדך וחין לים לתך , לשר המסובב מזה שכל העם לריך
לעמוד מנקר עד ערב , ונסוף תלח ויגבד כל תכלית שתתה
מכון חליו .

מרוע קדמוני ברכים (איוב כ' י"ב) , לחיזה תכלית
קדמוני ברכים . והנפל לעד למה לא מרחם אמות . מרוע
ריבות אליו (שם ג"ב י"ג) , לחיזה תכלית יהי' זה והוח לח
יענך , כי כל דבריו לא יענה . (וכן ש"ב י"ח י"ד , ירמי' מ' י"ע)
נכל כיולח בזה הכונה על התכלית הפועלת בהרגון וגורמת המעשה ,

על

---

*) כן פירש הרב תכן יתיית .

עַל־מָה (או נקמץ המ"ס) , כמו הבנין לשר טוקס על היסוד המונח מקדם לא ימשך לעמוד עליו מפאת הטבע המוכרח , כי אם ע"י למלעי , הוא רצון החונה ית' הסבה הגורמת לא תמשיך את המסובב ממנה ע"י הכרח הטבע , כי אם ע"י למלעי , הוא רצון החונה המלרף לוטס בדעתו . מוה :

על מה אבדה הארץ (ירמיה ט' י"ח) , אין הכונה על הסבה הפועלת לחוך הארץ , הוא החרב והרעב והדבר , גם לא על הסכלים שהוא להעניש יושביה , כי אם על הסבה הגורמת זאת , וכמו שאמר על עזבם את תורתי .

על מה גאץ רשע אלהים (תהלים י') , אם לומר מדוע נתן , יהי' התשובה לפי שעשה הרע בעיניו , ואם לומר למה נתן , יהי' התשובה למלחות שלוחו , לומנם לומר מה נורם שנתן רשע את אלהים ולא יירא , על כי אמר בלבו לא תדרוש . (וכן דברים כ"ט כ"ג , מ"ל ט' ח' , ירמיה י"ח י' וכ"ב ח' , מלאכי ג' י"ד , חיוב ו' ב' ו"נ י"ד , אבקר ד' ה' *) .

ויש שאורה על הסבה הגורמת היותר קרובה היא הסבה התפליתית , כמו שזכרנו לעיל . מוה הטעם :

על מה הכית את עתונך (במדבר כ"ב ל"ב) , אין הכונה על הסבה הגורמת ההכאה היא הנטים מן הדרך , אבל לומר לחיוב הכלים עטים זאת , אם להעותה על הדרך , את אה לא תוכל עשה , כי אמוכי הוא יצאתי לשטן .

על מה תכו עוד תוסיפו סרה (ישעיה א' ה') , כלומר למה תענשו , כי הכליות העונש להסיר מסובב החוצה , ואתם תוסיפו עוד סרה על חטאתיכם **) .

לָמָּה (או נסנ"ל המ"ס) , מורכב מן יחס הלמד ומלת מה , ונח לפעמים גלי דגש כדין דגר שלא נודע עדיין

---

*) לומנם על מה זה אתה מבקש דכתיב (ב' ד) לימו מן המכון , כי אם נעמו על הדבר המבוקש , כמו ולבקש מלפניו על עמה (אבקר ד' ח') .

**) אם לא נאחר שעשה על מה אם על לישה מקום בנשרכם כדעת קלת המפרשים .

עדיין , ולפעמים נדגש סידיעה , כמו במלות בַּמֶּה כחך גדול (שופטים ט' ו') , בַּמֶּה ימי חייך (בראשית מ"ז ח') . ונאמר נכל מלה טעמ , כי השואל רוצה לדעת הַמֶּה *) . וטעם יהם הלמד ידוע היותו הגדול שלש וכו נכלל התכלית . וים טעמו כמו על , כאשר מציו ממרי לי אתי הוא , ואמר פרעה לבני ישראל . וכן מלת למה תשאל

(א) על התכלית , אם שרוצה השואל לשמוע זה התכלית מהנשאל , כמו למה הרגזתני להעלות אותי (ש"א כ"ח ט"ו) , הידעת למה באתי אליך (דניאל י' כ') . אם שיכון לאמור שהדבר הזה יהי' בלי תכלית בלל ולא יועיל , מזה הטעם :

למה חרה לך ולמה נפלו פניך (בראשית ד' ו') , וכדומיהם ואומר בלא אם תעיר שלח , אבל החרון ונפילת הפנים לא יועילו כלל , ואם לא תעיר לפתח השלח רובץ , וקרך תשה משה . וכן למה זה תשאל לשמי והוא פלאי (שופטים י"ג י"ח) , ועתה מה למה זה אני צם (ש"ב י"ב כ"ג) , למה זה אתה רץ בני ולך אין בשורה מוצאת (שם י"ח כ"ב) , ורבים עוד . אם שיכון לאמור שהתכלית המסובב יהי' רע לו מנונה , מזה הטעם :

למה ה' יחרה אפך בעמך (שמות ל"ב י"א) , לף שים כאן סבה נורמת הוא מעשה הטענל , מ"מ מה יהי' התכלית מזה , למה יאמרו מצרים וגו' .

למה הלכנה עמי (רות א' י"ג) , הנה כונתכם לטובה , אבל התכלית המסובב ממנו יהי' בחמת לרע לי , כי

---

*) והוא להיות שהשאלה יבואו כל אחת המוסנים אבר הם בחלמד התשובה , רק אחד מהם נעדר , הוא הכללי נודע , והוא הנחל בחתת מחלות השלה . דמיון זה : מי אכל את הלחם ? ראובן אכל את הלחם ? איך הולין את עמו ? הולין את עמו קוממיות ? מתי יהיה החום הזה ? מחר יהי' החום הזה . הנה בחשל הראשון לא ישתנה כי אם מלת הנושא , בשני מלת האיכות , ובשלישי מלת המתי לבד , וכן כל כיולא בזה . וכמוהו בחמר נ"כ בהמה כוחו גדול ? בהשערות כוחו גדול ? להמה בחתי מלין ? להדבר הזה בחתי מלין , בחופן שאם נלין לבד השם הנשאל עלין בחקוש מלת תשאלה מה יהיה מחמר המסובב שלם , וים לעיין בזה .

כי מר לי מאוד מכם וכדמבואר במ"ק • וכן שלחני למרה אמיתך (ש"ב י"ט י"ד), הדל לך למרה יכוך (ר"ה כ"ה י"ו), ורבים עוד •

(ב) על הסבה הנורמרת כאלו כתוב על מה • אם שיכון לדעתה על פי הנשמל, מזה :

למה לא הגדת לי כי אחותך היא (בראשית י"ב י"ח), כי הוא לא ידע שירצת המות נרמה זאת •

למה ידבר אדוני כדברים האלה (שם מ"ד ז'), כלומר מה נרם שנחשבנו בעיניך כגנבים, ואדרבה יש כאן סבה שרצוי שתגרום לפך המחשבה הזאת, הן כספ וגו' • אם שיכון לומר שאין כאן סבה נורמת כלל, מזה הטעם :

למה אירא בימי רע (תהלים מ"ט ו'), כלומר מה יגרום לי הירלה הזאת, הכי עון עקבי יסובני, וכדפירש הרמ"בן שם • אם שיכון לומר שהסבה הנורמת הידועה היא רצויה לגרום המסובב הוה בדעת המתבונן עליהם • מזה הטעם :

למה תבכי וגו' (שמואל א' א'), כלומר לא היה הכעס שכעסתך לרתך לגרום זאת, הלא תנוכי עוד לך מעשרה בנים • *)

למה תעשה כה לעבריך (שמות ה' ט"ו), מה נרם לנו זאת, הנה עבדיך מוכים כחוטאים ואין הסרחון תלוי בנו, כי אם במה שלא נתן תבן לעבדיך •

ולזה זה חרה לך על הדבר הזה (ש"ב י"ט מ"ג), כלומר מה נרם לך לחרון על שהקדמנו להעביר את המלך הירדן, הלכול תבלנו מן המלך אם נשאת פנים לנו • ועשם כפילת היחס על מה חרה לך על הדבר הזה, בהיות שאחת משתי הסבות שוכרו היתה נורמרת שתגרום הקדימה הזאת את חרונם • אבל אחרי שאינם בחמת, לא היתה הקדימה הזאת רצוי, לגרום חרון כלל •

י — ב — ל

---

*) או אם לא ידע מזה הכעס, חשב שחניעת הבנים נרמה לוע לבה, וכן לזה בשנתנו, עכ"פ הכונה על הסבה הנורמת •

תולדות הזמן

אגרת אשר באה לידינו על דבר החדשות אשר נשמע במדינות הקיסר יר"ה הנלחם כעת עם המושל התוגרי , ויקח מאנשי ישראל היושבים תחת ממשלתו לעבוד במלחמה כאחד אנשיו , ובית ישראל הרים קול תאניה ואניח , מדאגה מדבר להטוא נגד אלהים ולעבור על דתו . ואלה דברי איש נבון , אשר נחם את עמו בדברים נעימים דברי חן ומוסר השכל , והורה בטוב טעם ודעת איך יתנהגו אחיו לשפור את פקודת מלכם מבלתי סור מתורת אלהים למען הפק רצון .

חזקו ידים רפות וברכים כושלות אמצו

ישאו הרים שלום וגבעות צדקה לאחינו בית ישראל יושבי ארץ נאליציע ושאר מדינות הקיסר יר"ה ישבו בטח ושאנן עד בוא הגואל ב"ב .

אגרתכם הניעתנו וקרעתם נדמע , למשמע לחנן דאגה נפשנו , ולמראה עינינו רפו ידינו , לפי כי מרה ועגמה את רוחנו , ברעותנו צרת נפשכם על אחינו בית ישראל אשר נלקחו לעבוד עבודת מלחמה ועבודת משא לכל דבר מלחמה וקרב בפקודת הקיסר יר"ה . והנה בקשתכם דופקת עלי לוח לבבנו לאמר לולי קוכלו הועיל לולי קערונו לבעל הגזרה . עתה לפי זרע ברוכי ה' במה נושיע לפיכם ? אלו על עסקי ממון בלו לו למרנו מכחנו נשחד בעדכם , לפי אם על עסק נפשות בלו עלינו מה לעשות , הלא ייקר כדיון נפשם , מעיר מתים יקח ולא יתנה כל מחיר , על כן רחקה עצתה מכם ולדקה מרחוק תעמוד . לפי לולא יחרד לבבנו בשמעו שקלת הלקוחי לפיכי הבית המר ימירו דמם , כי כאשר יוכרחו לעבור על איזה מצוות ה' אשר לא תעשינה יהיה

יהיה מדבוק עוד בנחלת ה' , ועל כן נסונים מאחרי ה' ,
והנה שתים רעות יעשו אלה , ה' ימידו כבודו יח' , ג' אם
בוא יבוא הקיסר לפקוד אנשי חיל היהודי' ולא ימלאם כמספרם
יגוה לקחת אחרים תחתיה' , על כן עליכם ואת המלוה ,
חוקו ידיכם רפות וברכי' כושלות תמנו , בחרו נא מהלקוחי'
לים שכל יודע מבין לדבר דברי כבושין על לב לחתו , ידבר
באוניכם לאמר התחוקו והיו לאנשי חיל , עבדא לת ה' בחמת
ואת הקיסר נתמים ומלאו חן בעיני אלהים ואדם , אל תעזבו
חקי ה' ומצותיו על ישראל והיו לאחרי ה' ונתן לתכם לרחמים
לפני הקיסר ושריו . השמרו בנפשותיכם כן יהיה דבר עם
לבבכם בליעל לאמר , הנה נטשנו ה' להיות עבדים לעוי
התרנות , ובעבודתנו עובנו ה' ביד מושלינו להעבירנו על
חקי ה' ומצוותיו , כי קשתה ידם מלינו לבטל רצונו יח'
מפני רצונם לחלל שבתות ה' ומועדיו , ומה בלע כי נשמור
משמרת ה' קלתם מבלעדי קלתם או עת מבלעדי עת , הלא
טוב לנו לשתות בחת מסתי אלה , אם ליהרג על קדושת
שם"ית , או להמיר דתו , כי מה לנו עוד חלק ונחלה באלהי
ישראל כי גרשונו היום מהשתתף בנחלתו להעבירנו על רוני
קורתו , לחינו ! נפשכם לא כן תדמה ולבבכם לא כן יחשוב ,
כי שתים דרבי' אלה יחד לא יתכנו . (ו) כבר אמר הכתוב
אלה המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם , ואמרו ז"ל
לא שימות בהם , ר"ל אם בוא יבוא היום מכריח ויכריח את
היהודי לעבור על אחת ממצות ה' אשר לא תעשיה ואם לא
יעבור יהרגנו , אזי יעבור על כל מצות ה' ואל יהרג , חוץ
מע"ז וג"ע וש"ד אשר בהם אלה יהרג ואל יעבור . וכל זה
אם אין דעת המכריח להעביר את ישראל על דתו , כמובל
שמצוה על היהודי לבטל לו תבשיל בשבת לא למען אכל שבת
רק למען מצות תבשיל לאכול בבוה אמרו יעבור ואל יהרג ,
והנהרג ואינו עובר הוא בכלל מאבד עצמו לדעת . ולפי אם
כוונת המכריח היה רק למען העביר על הדת יהרג ואל יעבור
(אם יש שם יו"ד מישרא) אפילו שינוי מנהג בעלמא אשר בכלל
בחוקותיהם לא תלכו , כמבואר כ"ו בדמב"ם פ"ה מהל' יסודי
התורה . והנה אין דעת הקיסר להעביר אתכם על הדת כי

אם לעבוד עבודתו בעת הלחמו ביום קדש בחול או בשבת ,
והעד שלישי מעביר את סיהודי על סוס מלוה לחברת , אחר
שאין לו תועלת בעברם , לכן הנהרג ודינו עובר דמו מידו
נדרש כי כמו המאבד עצמו לדעת כן הדבר הזה . ואף כי
חילול שבת כזה אין בו סוס איסור ונידוי עבירה כלל בשכבר
אמרו ז"ל מחללין את השבת נגד עכו"ם הבאים על עסקי נפשות
אפי' לא נתו עדיין אבל רוצים לבוא (או"ח סימן שכ"ט ס"ו)
ואין הטעם שם משום ערבי שרגל כי אם משום עסקי נפשות ,
והעד שעל עסקי ממון אין מחללין אף כי יכבשו העריס ,
ויותר מזה שאפי' לכתחלה מותר לישראל לבוא ברצונו להסכיר
את עצמו להיות מאכסי בעת המלחמה , אף כי יודע שיצטרך
לחלל שבת אח"ו , כמו שהתירו להפליג בספינה ג' ימים
קודם שבת אף כי יודע שיצטרך לעשות מלאכה אחר כך בשבת
כמבואר (או"ח סימן רמ"ח סעיף ג' ברמ"א שם) . אשר על כן
המשוח המלחמה כהן לדבר יוסף בן גוריון , אחרי לכתו נולה
לרומי מלך תן בעיני הקיסר ויתן לו לגיון אחד מאכסי חילו
וישמהו שר הצבא עליהו' וישלחהו ללחום על העמים ולכבוש
הגוים אשר מרדו בקיסר . והנה זה ודאי שים ה' שים לדיק וירא
אלקים ה' מרגיש כמבואר ביוסיפין ואיך לא שמר מצות ה' לבלתי
לבא ברצונו ללחום מלחמה אשר לא ליסראל ולחלל את השבת
אשר לי אפשר מבלעדי זה במלחמה , אבל הוא הדבר שאמרתי
שאין בחילול שבת כזה סוס איסור ונידוי עבירה אפי' במלחמת
הרשות כנמור . (ג) אשר יעלה על לבבכם מחשבת רעה
להיות נדחים מאחרי ה' ללכת לעבוד אלהי' אחרי' , הנה לא
זו שמעתו זה הוא שלא כדת וחובל בעצמו כי כלה הוא עושה
ומנפש עד בשר יכלה בעו"הו ובעו"הב , אלא אף גם זאת
יהיה נבוה בעיניו' נמאם , אשר כה משפטם עם כל נומר
אשר לא לעבוד יהי' בעיניו' , והי' מעשה התמורה לו לשם רע
ולחרף לותו בה . לכן לחינו היה ישראל הלקוחים לחיל לבא
המלחמה זו היא דרך ישרה לפניכם , ושלח עשו וחיו חייט
נעימים וערבים , שמרו דרך ה' לעשות מלותיו בכל עת שלא
יהי' מונע על ידכם מעשותם , ואם כי בעת שהיו מנוסים
מעברו עליהם , לא נעבור זה יהיה הקף ה' עליכם כי אין

הק"בה בא בטרוניא עם בריותיו לקבוע מתים מה שתין יכלתו עליו • לפי כה תעשו יהי חלקנו עמכם , שכרכם הרבה מאד על פי פעלכם , כי בגלכם ישכון ישראל בטח על אדמת עמי הארצות תין שתן ותין פגע • ועתה לפי ברוכי ה' עבדו את ה' במצותיו בעתות הפנאי , ואת הקיסר בעבודתו בעת מלחמה וקרב • והיה בהניח ה' להקיסר מכל אויביו זו תמצאו תן בעיניו אחת לשר עבדתם זותו בחמת וכתמים , זו זו יעיר ה' את רוחו הטובה להעיר עמכם , כי יבחר מקלתכם לעמוד לפניו ולשרתו ולהיות שרי רכבו ופרשיו , וקלתכם יהיו לנגזי מלחמתו להיות עם הנשק בערים הבצורות , וקלתכם יחיו על אדמתם לשר ינחיל לפי הקיסר בחלוקתו , ויעבדתם בעת לים אחת גפנו ותים אחת תלנו •

והיה זה שלו' מלת לחיכם בית ישראל דורשי שלומכם , ומתפללי' על ה' להעיר לבבכם לעבוד את הקיסר בחמים , ולהעיר לב הקיסר ושריו ושרי הצבא לשר לחנני המלחמה לנחל לתכם ברחמים , והיה מעשה הצדקה שלום כי יכניע ה' תויבי הקיסר תחתיו , בימיו ובימינו תושע יהודה וש"לב תכ"יר •

משלי מוסר •

תמימות השה

ויהי היום ויגעך השה ל אלהים ויאמר לנח , הושיעה אלי ! הקל את עניי ועמלי , ראה נא כל היום לחון ילחנוני מיקו לרץ ותקות שלום ומנוחה לבדה • ויען אלהים אל השה ויאמר : ידעתי גם תגבי ידעתי כי חלם ורפה נרתיך , למנם שי ! דבר נא ! תיכבה תעשה להגילך מיד ערין : השיבי כפיר ודוב שכול , אם לפרנים נוגפות לתן לך ? ויתן השה ויאמר : אהה ! מה יעני בחלה , למה תהיה את לטורפי ערף ? ויוסף אלהים ויאמר : התחפון בחמת תנין ? ויבן השה : ל נא תהיה למפניע ולנור מכשול לכל הקרב אי • ויאמר

אלהים

אלהים עוד : התאנה בקרעים נס תנגח ? גם זוה תתענ נפשי ,
ענה השה , למה תדמה לשור נגח ? ויוסף אלהים ויאמר : היככה
תמלט את נפשך מפח יוקשים אם לא תנוף גם אתה כמוהם ?
ויען השה ז אלהי ויאמר : אהה , אלהים ! אם בלעני זה תשועה
תן , הגח לי ! כי ירף תנוכי אם תתן לי כח לנגוף חים קשוח
התשוקה לנגוף גם נפש נקיה ; עוד הוא כי אהיה נגוע ומוכה
ואשנול מכאובות ופלעי רשע , אך לעטני אהיה נקי . ויברך
אלהים את השה ויחדל מהתלונן .

יוסף בר"ה בר"נ .

הנרדף .

מדוע פניכם רעים ? אחים אהובים !
שאל החמור לשחל ונמר .

מיומרשי רעה , מצידים אורבים
לבנו מר לנו , מר !

אהה ! צירים , אי המה ?
הרחוקים ? — הקרובים ? —
חיש ננוסה מצרה איומה !

אתה לא תירא ולא תפחד ,
השיבו הטיה יחד ,
חמור אתה , ואין לחמור אויבים .

* * *

תוסיף חכמה תוסיף שנאה !
תוסיף דעת תוסיף קנאה !
אך כסיל ובער ישבו שאנן
בחושך הבערות כבצל רענן .

י – ר

(שלו)

מ ו ד ע ה .*)

הנה כבר נשמע בכל עלי יהודה את אשר העיר ה' את לבבם על הקהלה נחה וחבורה ק"ק דעסוי"ו ע"ו לרומם בית המדרש להיות בו שערים מצויינים כהלכה לגדולים בעלי קריס היודעים ללחום במלחמתה בל תורה וגם לקטנים שאם אין בדיים אין חייס"וחכמי קהלתנו ע"ו עשו בכל כוחם מה דאפשר להם לטעות לבבי את ה' מהומם וגם תכסיס תמוהים וגדיקים מאחרי הקהלות קדושות ע"ו החזיקו בידם אלא שבכל אחרון חכמים ז"ל מעלין בקודש ואלו מודיעין וכל תחנה יוכיח על כל תורה דק"ל בכיתי לילה לאחרי המהדרין מן המהדרין בכל יום מוסיף והולך וכן אם אין מתנדבים בעם לתת הון עתק לחזק ידי יושבי בית המדרש לא די שאינו בתוספת אלא שהוא לחתך ויורד ח"ו כי בודאת מרובים מאוד כאשר ים תשבון בית עובדים הבהמים ע"ו וכן אחינו בני ישראל אחינו והבינו להלוחם מה בידם מה עושו אחלן אחלן יעקב ונו' כאחלים נטע ה' ומאחר שחביב לפני הקב"ה בתי מדרשות וכן אחרו חז"ל אין להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה לאור לכל מי שנגע ולאת ה' בלבבו לתת בסי יתרונו לבית המדרש הזה ואנוה בו יותר משאר בתי מדרשות לפי שבשאר בתי מדרשות בבר היה להם סמוכין מכל נדדין על ידי תבשים נחוצים ונדיקים קדושים אבר בארץ החה ובשחה בלורר החיים בעל שדי ועל ידי תבשים חשובים אבר חיים עושה השותים בה' ובתורתו שהיא עץ חיים למחזיקים בה אחתרו חז"ל ללומדים בה לא נאחר אלא למחזיקים היינו המוליכים מהומם ללומדי תורה ולא תמוע לבהני' לאחן יחזיקו בתורת ה' אבל בית המדרש שלנו עדיין אינו מספיק בבבוה שבאה לו לפי גודל הזלזה בית עליו ואינו הקומץ מצניע את הארי ואינו הבור מחמלה מתולייחו והנה רבותינו דרשו מהדרש פ' בתקני פרי פרוק פרי לדיק עץ חיים שבועות הפסוק אע"פי דבתיב בעבור סופה ואין רשע ולדיק יסוד עולם אם אין בית הלדיק זכות התורה אין בידו כלום אלי כמי בית בידו זכות התורה הנקראת עץ חיים ובתיב דקרא יוכיח ולוקח בפשוטו חכם נפן מי שבידו להושיע לבית המדרש שלנו יקנה לו אם עולם לבבוד ולתפארת וימלא אחן בעיני ה' ואדם והתחיל לבטל מלאי לבים ב"התד בית הגדולה והלחנה הרי זה משובח כי הכל הולך אחרי הרחמן אחן אחת אחוד שבראל לחשיב תנחומיה בתוכחה בבבולה בלחשיבה מלאתי את לבותיכם וכל התוכחה רצים אין תוכח בא על ידו וזכות רבים תלוי בו והשומע לנו יאריך ה' ימיו ושבון לבטח עליו בעובר וכבוד לעולמים , ויזכה ליום שבר יקנך ה' אוקמו מכל העמים , ויבנה לנו בתו רמים , ואז בעבוד אוקמו בחוקה בל הימים .

היום יום ג' ד"ת תייר תקמ"ח .

הק' שמחה בא"מו הגאון אמתי המפורסם מוהי' צ"ה וצלל"ה חו"פקק דעסויא יע"א .

מזה אנו מה בוחנו לבוח אחר המלך מאן מלכי לבנן ובפלא אחרי אלהי אל"מו בל"ו שאינן לריכין תיאוק כי אמנו הולך למרחוק שבל דבריו בתוב וניובר , ובנלוק בל אחרי עיו , אך אין אנו אלא בתזבירי' את העם ובפרט יושבי העיים הגדולים ובתובם תיבי ק"ק בלין ובדעסויא יע"א לבפוק לנו לבעדנו ולתומבנו מהם בהרי זו ותהם בהלי עלי , עליהם אנו בתבנו ובהם אנו בעתנו אלא יעברו על לא יחל את דברו בי ציל בהרי בי רב הוא חולה שפתיך תשמור ובפרט לדבר גדול בזה אך לאחן אחרי אחם יחתו בל עוזי בתנו הוא לעלות להם לזברון אבל ים אחר נתן אחרי אפי יתים תעשיהו העוב ותיעב לה' תשור בר , ובזה עוזותיו יבופר , אלא דבתי נבחו הב"ח הם הנ"ל .

הק' מאיר יפה . הק' מאיר פירדא .

---

*) נדרשנו מאת הקצינים מטובי בה"מד דק"ק דעסויא יע"א לפרסם בתבע זה ברבים . דברי המאספים